

עֲלֵאִין דְּגִנְיִין בְּאוֹרֵייתָא, דְּכִתִּיב, (הושע יד) כִּי יִשְׂרָיִם
דְּרַכֵּי יְיָ וְגו' (חסר).

יֵאָסֶף אַהֲרֹן אֶל עַמּוּי וְגו' (במדבר כ) רַבִּי חֵיִיא פִּתְחָה,
(קהלת ד) וְשִׁבַּח אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שְׁכַבְר מֵתוֹ וְגו'.
הַאי קָרָא אֶתְמַר וְאוֹקְמוּהָ. תָּא חֲזִי, כָּל עוֹבְדוֹי
דְּקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּדִינָא וְקִשּׁוּט, וְלִית מָאן דְּאֶקְשִׁי
לְקַבְּלִיהָ, וְיִמְחֵי בִּידֵיהָ, וְיִימַר לִיהָ מַה עֲבַדְתָּ,
וְכִרְעוּתִיהָ עֵבֶד בְּכֻלָּא.

וְשִׁבַּח אֲנִי (דף קפ"ב ע"ב) אֶת הַמֵּתִים. וְכִי שְׁלַמְה מְלַכָּא
מְשִׁבַּח לְמֵתֵיִיא יִתִּיר מִן חֵיִיא, וְהָא לָא אֶקְרִי
חֵי אֶלָּא מָאן דְּאִיהוּ בְּאַרְחָה קִשּׁוּט בְּהַאי עֲלֵמָא, בְּמַה
דְּאֵת אָמַר (שמואל ב כג) וּבְנִיָּהוּ בְּן יְהוֹיָדָע בְּן אִישׁ חֵי,
וְהָא אוֹקְמוּהָ חֲבֵרֵיִיא, וְרִשְׁעָה דְּלָא אָזִיל בְּאַרְחָה קִשּׁוּט
אֶקְרִי מֵת, וְאִיהוּ מְשִׁבַּח לְמֵתִים מִן חֵיִים.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ

אתה עושה, וכרצונו עושה הכל.
וְשִׁבַּח אֲנִי אֶת הַמֵּתִים. וְכִי שְׁלַמְה הַמְּלִיךְ
מְשִׁבַּח אֶת הַמֵּתִים יוֹתֵר מֵהַחַיִּים? וְהֵרִי לָא
נִקְרָא חֵי אֶלָּא מִי שְׁהוּא בְּדֶרֶךְ אֱמֶת בְּעוֹלָם
הַזֶּה, כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר (שמואל-ב כג) וּבְנִיָּהוּ בְּן יְהוֹיָדָע
בְּן אִישׁ חֵי, וְהֵרִי פְּרִשׁוּהוּ הַחֲבֵרִים, וְרִשְׁעָה
שְׁלָא הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱמֶת נִקְרָא מֵת, וְהוּא
מְשִׁבַּח אֶת הַמֵּתִים מֵהַחַיִּים?

וְיִוְדְעִים דְּרַכֵּי הַמְּלִיךְ הַקּוֹדֶשׁ וְנִסְתָּרוֹת
עֲלִיּוֹנִים שְׁגוּנוֹזִים בְּתוֹרָה, שְׁכַתּוֹב (הושע יד) כִּי
יִשְׂרָיִם דְּרַכֵּי הו' וְגו'.
יֵאָסֶף אַהֲרֹן אֶל עַמּוּי וְגו'. רַבִּי חֵיִיא פִּתְחָה,
(קהלת ד) וְשִׁבַּח אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שְׁכַבְר מֵתוֹ
וְגו'. פְּסוּק זֶה נֶאֱמַר וּפְרִשׁוּהוּ. בֵּא וּרְאֵה, כָּל
מַעֲשֵׂי הַקּוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּדִין וְאֱמֶת, וְאִין מִי
שִׁיקְשָׁה בְּנִגְדוֹ וְיִמְחָה בִּידוֹ וְיֵאמַר לוֹ מַה

אֵלֶּא, וְדָאֵי כָּל מְלוּי דְשְׁלֹמָה מְלֻכָּא, בְּחֻכְמָתָא
 אֶתְמָרוּ, וְהָא אֶתְמַר, וְשִׁבְחָ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים,
 אִילוּ לָא כְּתִיב יִתִּיר, הָוָה אֲמִינָא הָכִי, אֲבָל פִּיּוֹן
 דְּכְתִיב שְׁכָבֵר מִתּוּ, אֲשֶׁתִּכַּח מְלָה אַחְרָא בְּחֻכְמָתָא.
 שְׁכָבֵר מִתּוּ: זְמַנָּא אַחְרָא אֶסְתַּלְקוּ מִן עֲלְמָא, וְאַתְתַּקֵּן
 בְּעַפְרָא, (דְּאִזְדְּמָנָא דִּי מְמַנָּא עֲלֵיהּ וּמִית בְּחֵי עֲלְמָא דְּבִגִּין דִּיתְתַּקֵּן (ס"א דְּאִזְדְּמָנָא
 עֲלֵיהּ וְתֵב בְּהַאי עֲלְמָא בִּגִּין דִּיתְתַּקֵּן) (ס"א דְּמְמַנָּא עֲלֵיהּ וּמִית בְּהַאי עֲלְמָא וְאַתְתַּקֵּן
 בְּעַפְרָא בִּגִּין דִּיתְתַּקֵּן בְּאַתְרֵי דִּישְׁתַּלִּים זְמַנִּיה מִת הַא וְדָאֵי דָּא הוּא שְׁבַחָא מְשַׁאֲר מְתִי
 עֲלְמָא אִי תִימָא אַתְדָּן זְמַנָּא אַחְרָא בְּהַחוּז עֲלְמָא הַא כְּתִיב לֹא תִקּוּם וְגו') בְּתַר דְּאֶשְׁתַּלִּים
 זְמַנִּיה מִית וְדָאֵי הוּא שְׁבַחָא מְשַׁאֲר מְתִי עֲלְמָא. אִי תִימָא לֹא אַתְדָּן זְמַנָּא אַחְרָא בְּהַחוּז
 עֲלְמָא, דְּכְתִיב לֹא תִקּוּם (פְּעַמִּים צְרַח) כָּל שְׁפִין דְּהָא קַבִּיל עוֹנְשָׂא
 זְמַנָּא וְתִרִין, וְדָא וְדָאֵי, אַתְרִיהּ אֶתְתַּקֵּן בְּשְׁבַחָא יִתִּיר
 מֵאִינוּן חֵי, דְּעַד לָא קַבִּילוּ עוֹנְשָׂא.

וְעַל דָּא כְּתִיב וְשִׁבְחָ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שְׁכָבֵר מִתּוּ,
 דִּיִּקָּא, אֵלִין אִינוּן חֵי, וְאַקְרוּן מֵתִים. מָאִי

לשון הקודש

זְמַנּוּ - מת הוא וְדָאֵי, וְהוּ שְׁבַח מְשַׁאֲר מְתִי הַעוֹלָם. אִם תֹּאמַר לֹא יְדוּן
 פַּעַם אַחְרָת בְּאוֹתוּ עוֹלָם, הָרִי כְּתוּב לֹא תִקּוּם וְגו') לְאַחַר שְׁנִשְׁלַם זְמַנּוּ
 - מֵת, וְדָאֵי הוּא שְׁבַח מְשַׁאֲר מְתִי הַעוֹלָם. אִם תֹּאמַר לֹא יְדוּן פַּעַם
 אַחְרָת בְּאוֹתוּ עוֹלָם, שְׁכָתוּב לֹא תִקּוּם (פְּעַמִּים צְרַח) כָּל שְׁפִין
 שְׁזָה קַבִּיל עֲנֵשׁ פַּעַם וּפְעַמִּים, וְזָה וְדָאֵי מְקוּמוּ
 נִתְקַן בְּשְׁבַח יוֹתֵר מֵאוֹתָם חֵיִים שְׁעַדִּין לֹא
 קַבִּילוּ עֲנֵשׁ.

וְעַל זֶה כְּתוּב וְשִׁבְחָ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים שְׁכָבֵר

אֵלֶּא וְדָאֵי כָּל דְּבָרֵי שְׁלֹמָה הַמְּלִיךְ בְּחֻכְמָה
 נְאֻמְרוּ, וְהָרִי נִתְבְּאֵר. וְשִׁבְחָ אֲנִי אֶת הַמֵּתִים,
 אִילוּ לֹא כְּתוּב יוֹתֵר, הֵייתִי אוֹמֵר כֶּךָ. אֲבָל
 פִּיּוֹן שְׁכָתוּב שְׁכָבֵר מִתּוּ, נִמְצָא דְבַר אַחַר
 בְּחֻכְמָה. שְׁכָבֵר מִתּוּ - זְמַן אַחַר הַסְּתַלְקוּ
 מֵהָעוֹלָם, וְהִתְתַּקְּנוּ בְּעַפְרָא, (שְׁהוּדִימֵן הַמְּמַנָּה עֲלֵיוּ וּמֵת
 בְּחֵי עוֹלָם בְּדִי שִׁתְתַּקֵּן (שְׁהוּדִימֵן עֲלֵיוּ וְשֵׁב בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּדִי שִׁתְתַּקֵּן)
 (הַמְּמַנָּה עֲלֵיוּ וּמֵת בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנִתְקַן בְּעַפְרָא בְּדִי שִׁתְתַּקֵּן בְּמִקּוּם שִׁשְׁלָם

טַעַמָּא אֶקְרוּן מֵתִים, בְּנִין דְּהָא טַעַמּוּ טַעַמָּא דְּמוֹתָא,
וְאָף עַל גַּב דְּקַיָּיְמִי בְּהָא עֲלָמָא, מֵתִים אֵינוּן, וּמִבִּין
מֵתִיָּיא אֶהְדְּרוּ. וְעוֹד עַל עוֹבְדֵין קַדְמָאִין קַיָּיְמִין
לְאַתְקַנָּא, וְאֶקְרוּן מֵתִים. מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים,
דְּעַד לָא טַעַמּוּ טַעַמָּא דְּמוֹתָא, וְלֹא קִבְּלוּ עוֹנְשֵׁיהוּ.
וְלֹא יִדְעִי אִי זַכָּאן בְּהָהוּא עֲלָמָא וְאִי לֹא.

תָּא חַיִּי, זַכָּאִין דְּזַכָּאן לְאַתְקַשְׁרָא בְּצִרוּרָא דְחַיִּי,
אֵינוּן זַכָּאִין לְמַחְמִי בִיקְרָא דְמַלְכָּא עֲלָאָה
קַדִּישָׁא, בְּמָה דְאֵתְ דְּאֵתְ אָמַר, (תהלים כז) לְחַזוֹת בְּנַעַם יי
וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ. וְאֵינוּן מְדוּרְהוֹן, יִתִּיר וְעֲלָאָה מְפַל
אֵינוּן מְלֹאכִין קַדִּישִׁין, וְכָל דְּרַגִּין דְּלֵהוֹן. דְּהָא הָהוּא
אַתְרָא (ס"א חֲדוּחַ) עֲלָאָה, לָא זַכָּאִין עֲלָאִין וְתַתָּאִין
לְמַחְמִי לִיָּה, הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (ישעיה סד) עֵין לֹא רֵאתָה
אֱלֹהִים זוֹלַתְךָ וְגו'.

לשון הקודש

בֵּא וְרֵאדָה, צְדִיקִים שׁוֹכִים לְהַתְקַשֵּׁר בְּצִרוּר
הַחַיִּים, הֵם זַכָּאִים לְרֵאוֹת בְּכַבּוֹד הַמְּלֹךְ
הַעֲלִיּוֹן הַקְּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים כז) לְחַזוֹת
בְּנַעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ. וְאוֹתָם מְדוּרְיָהֶם
יִתֵּר וְעֲלִיּוֹן מְפַל אוֹתָם מְלֹאכִים קְדוּשִׁים
וְכָל דְּרַגּוֹתֵיהֶם. שְׁהֲרִי אוֹתוֹ מְקוּם (סד) עֲלִיּוֹן
לֹא זוֹכִים עֲלִיּוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים לְרֵאוֹתוֹ. זֶהוּ
שֶׁכְּתוּב (ישעיה סד) עֵין לֹא רֵאתָה אֱלֹהִים
זוֹלַתְךָ וְגו'.

מֵתוּ, דְּזַכָּא. אֵלֶּה אוֹתָם חַיִּים, וְנִקְרָאִים
מֵתִים. מָה הַטַּעַם נִקְרָאִים מֵתִים? מִשּׁוּם
שְׁהֲרִי טַעַמּוּ טַעַם הַמּוֹת. וְאָף עַל גַּב
שְׁעוּמְדִים בְּעוֹלָם הַזֶּה, הֵם מֵתִים, וּמִבִּין
הַמֵּתִים חֲזוּר, וְעוֹד עַל מַעֲשִׂים רְאוּשׁוֹנִים
עוֹמְדִים לְתַקּוּן, וְנִקְרָאִים מֵתִים. מִן הַחַיִּים
אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים – שְׁעוֹד לֹא טַעַמּוּ טַעַם מוֹת
וְלֹא קִבְּלוּ עוֹנְשָׁם, וְלֹא יוֹדְעִים אִם זַכָּאִים
בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם וְאִם לֹא.

וְאֵינֶנּוּ דִּלָּא זַפְּאן לְסִלְקָא כָּל כֶּד כְּאֵינוּן, (ס"א דוּכְתָא,
 אֵית וכו') דוּכְתָיָא אֵית לֹון לְתַתָּא כְּפּוּם
 אֲזִרְחִייהוּ, וְאֵלִין לָא זַפְּאן לְהֵהוּא אַתָּר, וְלִמְחֵמי כְּמָה
 דְּתַמָּאן אֵינוּן דְּלַעֲיִלָּא, וְאֵלִין קִיִּימֵי בְּקִיּוּמָא דְּעֵדֹן
 תַּתָּאָה וְלָא יִתִּיר. וְאֵי תִימָא מָאן עֵדֹן תַּתָּאָה. אֵלָּא
 דָּא עֵדֹן דְּאֶקְרִי תַּכְמָה תַּתָּאָה, וְדָא קִיִּימָא עַל גִּין
 דְּבַאֲרַעָא, וְאִשְׁגַּחְתָּא דְּהֵאֵי עֵדֹן עָלִיָּה (וְלָא יִתִּיר), וְאֵלִין
 קִיִּימֵי בְּהֵאֵי גִין, וְאִתְּהֵנוּן מֵעֵדֹן דָּא.

מָאֵי בֵּין עֵדֹן תַּתָּאָה לְעֵלָּאָה. בִּיתְרוּן הָאֹזֶר מִן
 הַחֹשֶׁד, עֵדֹן תַּתָּאָה, אֶקְרִי עֵדְנָא נּוּקְבָא.
 עֵדֹן עֵלָּאָה, אֶקְרִי עֵדֹן דְּכַר, עָלִיָּה כְּתִיב עֵין לָא
 רָאָתָה אֱלֹהִים זּוֹלְתָד. הֵאֵי עֵדֹן תַּתָּאָה, אֶקְרִי גִין
 לְעֵדֹן דְּלַעֲיִלָּא, וְהֵאֵי גִין אֶקְרִי עֵדֹן, לְגִין דְּלַתַּתָּא.
 וְאֵלִין דְּמִשְׁתַּבְּחֵי בְּגִין תַּתָּאָה, אִתְּהֵנוּן מֵהֵאֵי עֵדֹן
 דְּעֵלִיָּהוּ, בְּכָל שַׁבַּת וְשַׁבַּת, וּבְכָל יְרַחָא וְיְרַחָא,

לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

עומדים בשלום בין זה ונהנים מעדן זה.
 מה בין עדן תחתון לעליון? (קהלת ב) ביתרון
 האור מן החשך. עדן תחתון נקרא עדן
 נקבה, עדן עליון נקרא עדן זכר, עליו כתיב
 עין לא ראתה אלהים זולתך. עדן תחתון זה
 נקרא גין לעדן שלמעלה, וגן זה נקרא עדן לגן
 שלמטה. ואלה שנמצאים בגן התחתון נהנים
 מהעדן הזה שעליהם בכל שבת ושבת ובכל

ואותם שלא זוכים לעלות כל כך פאותם
 אלה, (מקום יש וכו') מקומות יש להם למטה כפי
 דרכיהם, ואלה לא זוכים לאותו מקום
 ולראות כפי שרואים אלו שלמעלה, ואלה
 עומדים בקיום של עדן התחתון ולא יותר.
 ואם תאמר, מה זה עדן תחתון? אלא זה עדן
 שנקרא חכמה תחתונה, וזה עומד על גן
 שבארץ, והשגחת עדן זה עליו (ולא יותר), ואלה

הָדָא הוּא דְכָתִיב, (ישעיה 10) וְהָיָה מִדֵּי חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ
וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ.

וְעַל אֵלֶּיךָ אָמַר שְׁלֹמֹה, מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים
עֲדָנָה, דְּהָא אֵלֶּיךָ בְּדַרְגָּא עֲלָאָה יִתִּיר מִנִּיּוּתוֹ.
מָאן אֵינּוֹן. אֵינּוֹן שְׁכָבֵר מִתּוֹ, וְקִבְּלוּ עוֹנְשָׁא תִּירִי
זְמַנִּי, וְאֵלֶּיךָ אֶקְרוּן בְּסָף מְזוּקָא, דְּעָאֵל לְנוּרָא זְמַנִּין
וְתִירִין, וְנִפְיָא מִנִּיּוּת זִוְהָמָא, וְאֶתְבָּרַר וְאֶתְנַקֵּי. (קהלת ד)
וְטוֹב מִשְׁנִינֵיהֶם אֶת אֲשֶׁר עֵדֵן לֹא הָיָה. הֵהוּא רוּחָא
דְּקָאִים לְעֵילָא, וְאֶתְעַכְבַּ לְנַחְתָּא לְתַתָּא, דְּהָאִי קָאִים
בְּקִיּוּמִיהָ, וְלִית לִיהָ לְקַבְּלָא עוֹנְשָׁא, וְאִית לִיהָ מְזוּנָא
מִהֵהוּא מְזוּנָא (דף קפ"ג ע"א) עֲלָאָה דְלְעֵילָא לְעֵילָא.

טוֹב מִכְּלָתוֹ, מָאן דְּלֹא אֶתְפָּרַשׁ, וְלֹא אֶתְגַּלְיָא, וְכָל
מְלוֹי בְּסִתְיָמָא אֵינּוֹן. דָּא הוּא זַכָּאָה תְּסִידָא,
דְּנָטַר פְּקוּדֵי אֲזַרְיִיתָא, וְקַיִים לֹזֵן, וְאֶשְׁתַּדַּל
בְּאֲזַרְיִיתָא יִמְמָא וְלִילִי. דָּא אֶתְאַחִיד וְאֶתְהַנִּי בְּדַרְגָּא

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

עֵדֵן לֹא הָיָה – אוֹתָהּ רוּחַ שְׁעוּמַדַּת לְמַעְלָה
וְהִתְעַכְבָּה לְרַדַּת לְמַטָּה, שְׁהָרִי עוֹמֵד בְּעַמְדוֹ
וְאֵינּוֹן לֹא לְקַבֵּל עֲנֵשׁ, וְיֵשׁ לוֹ מְזוּן מֵאוֹתוֹ מְזוּן
עֲלִיּוֹן שְׁלַמְעֵלָה לְמַעְלָה.

טוֹב מִכָּל מִן שְׁלֹא הִתְפָּרַשׁ וְלֹא הִתְגַּלְיָה
וְכָל דְּבָרֵי בְּנִסְתָּר הֵם, וְהוּא זַכָּאִי תְּסִיד
שְׁשֻׁמֵר מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְקִיּוּמֵן, וְהִשְׁתַּדַּל
בְּתוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה. זֶה נֶאֱחָז וְנֶהְנֶה בְּדַרְגָּה

חֲדָשׁ וְחֲדָשׁ. וְהוּא שַׁבְּתוֹב (ישעיה 10) וְהָיָה מִדֵּי
חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ.

וְעַל אֵלֶּה אָמַר שְׁלֹמֹה, מִן הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵמָּה
חַיִּים עֲדָנָה. שְׁהָרִי אֵלֶּה בְּדַרְגָּה עֲלִיּוּנָה יוֹתֵר
מֵהֵם. מִי אֵלֶּיךָ שְׁכָבֵר מִתּוֹ וְקִבְּלוּ עֲנֵשׁ
פְּעֻמִּים, וְאֵלֶּה נְקֻרָאִים בְּסָף מְזוּקָא, שְׁנִכְבְּסֵם
לְאֵשׁ פְּעֻמִּים וְשִׁנִּים, וְיוֹצֵא מִמֶּנּוּ זִוְהָמָא,
וְהִתְבָּרַר וְהִתְנַקֵּה. וְטוֹב מִשְׁנִינֵיהֶם אֶת אֲשֶׁר

עֲלָאָה עַל כָּל שְׂאֵר בְּנֵי נִשְׂאָ, וּבְלָהוּ אֶתְאֲחֶדָן (כ"א)
 (אֲתוּקְדָן) מִחוּפָּה דְהָאִי.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְאָמַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמִשָּׁה
 יֵאָסֵף אֶחֶרָן אֶל עַמּוּיָ, אֶתְחַלֵּשׁ חֵילָא דִילִיָּה,
 וְיָדַע דְהָא אֶתְבַּר דְרוּעָא יְמִינָא דִילִיָּה, וְאֶזְדַּעְזַעָא כָּל
 גּוּפִיָּה, בִּיּוֹן דְאָמַר קַח אֶת אֶחֶרָן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנֵי,
 אָמַר לִיָּה קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִשָּׁה, הָא דְרוּעָא אֶחֶרָא
 אֲזוּיָפְנָא לָךְ (וּמִינִית לָךְ), וְהַפְּשִׁט אֶת אֶחֶרָן וְגו'ֹ, וְאֶחֶרָן
 יֵאָסֵף, הָא אֶלְעָזָר יְהֵא לְגַבְךָ, וּמִנָּא (ג"א יְמִינָא) דָּא תַחֲת
 אָבוּיָ. וְעַם כָּל דָּא לָא אֲשֵׁלִים אֶתְר בְּהָהוּא וּמִנָּא
 כְּאָבוּיָ, דְהָא עֲנֵי יֶקֶר אֶסְתַּלְקוּ, וְלָא אֶהֱדְרוּ אֶלָּא
 בּוֹכּוּתָא דְמִשָּׁה, וְלָא בּוֹכּוּתָא דְאֶלְעָזָר.

וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה וְגו'ֹ. (במדבר כ) אָמַי לְעֵינֵי כָּל
 הָעֵדָה. אֶלָּא, בְּגִין דְאֶחֶרָן הָוָה רְחִימָא דְעַמָּא,
 יִתִּיר מִכְּלָא, וְלָא יִימְרוּן דְהָא אֶתְנַגִּיד עַל יְדָא

לשון הקודש

אֶחֶרָן וְגו'ֹ, וְאֶחֶרָן יֵאָסֵף, הָרִי אֶלְעָזָר יְהֵא
 אֶעְלָךְ בּוֹמֵן (מִיָּן) זֶה תַחַת אָבוּיָ. וְעַם כָּל זֶה
 לָא הַשְּׁלִים מְקוּם בְּאוֹתוֹ זְמַן כְּאָבוּיָ, שְׁהָרִי
 עֲנֵי הַכְּבוֹד הַסְתַּלְקוּ, וְלָא תּוֹרוּ אֶלָּא בּוֹכּוּת
 מִשָּׁה, וְלָא בּוֹכּוּת אֶלְעָזָר.

וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה וְגו'ֹ. לְמָה לְעֵינֵי כָּל
 הָעֵדָה? אֶלָּא מִשּׁוּם שְׂאֶחֶרָן הָיָה אֶהוּב הָעַם
 יוֹתֵר מִהַכָּל, וְלָא יֵאמְרוּ שְׂזָה נִמְשָׁךְ עַל יְדֵי

עֲלִיּוּנָה עַל כָּל שְׂאֵר בְּנֵי אָדָם, וּכְלָם נֶאֱחֻזִים
 (כְּבוֹיָם) מִחֻפָּתוֹ.

כֵּאֵ וְרֵאָה, בְּשַׁעֲהָ שְׂאָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְמִשָּׁה יֵאָסֵף אֶחֶרָן אֶל עַמּוּיָ, נְחַלֵּשׁ כַּחוּ,
 וְיָדַע שְׁנִשְׁבְּרָה זָרוּעוֹ הַיְמִינִית, וְהוֹדַעְזַע כָּל
 גּוּפוֹ. בִּיּוֹן שְׂאָמַר קַח אֶת אֶחֶרָן וְאֶת אֶלְעָזָר
 בְּנֵי, אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: מִשָּׁה, הָרִי
 זָרוּע אַחֲרַת הַלְוִיָּתִי לָךְ (וּמִנִּית לָךְ), וְהַפְּשִׁט אֶת

דְּמוּשָׁה. וּמֹשֶׁה מְשִׁיךְ לְאַהֲרֹן בְּמַלְיוֹן, עַד דְּסָלִיקוּ
 לְמוֹרָא, וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ חֲמָאן, בְּשַׁעֲתָא דְאַפְשִׁיט
 מֹשֶׁה לְבוּשֵׁי דְאַהֲרֹן, וְאַלְבִּישׁ לוֹן לְאַלְעָזָר.

מֵאֵי טַעְמָא מֹשֶׁה (נ"א וְלֹאֲהֲרֹן). אֵלֶּא מֹשֶׁה אֲלִבְשִׁינוֹן
 לְאַהֲרֹן כִּד סָלִיק לְכַהֲנָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב
 וַיִּלְבַּשׁ מֹשֶׁה אֶת אֶהֱרֹן אֶת בְּגָדָיו, וְכְתִיב (ויקרא ח)
 וַיִּלְבַּשׁ אוֹתוֹ אֶת הַמְּעִיל. הַשְּׂתָא. מֹשֶׁה אֲעֵדִי מִנִּיה, מַה
 דִּיֵּהָב לִיה. וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲעֵדִי מִנִּיה, מַה
 דִּיֵּהָב לִיה. וְתִרְוּוּיָהּ אֲפְשִׁיטוּ לִיה לְאַהֲרֹן מִכְּלָא,
 וּמֹשֶׁה אֲעֵדִי לְבַר, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְגוּ. וְעַד
 דְּאֲעֵדִי מֹשֶׁה, קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לָא אֲעֵדִי, זַכָּאָה
 חוֹלְקָא דְּמוּשָׁה.

זַכָּאָה חוֹלְקִיהוֹן דְּצַדִּיקֵיָא, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּעֵי
 בִּיקְרִיהוֹן. אֲתִקִּין קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַהֲרֹן,
 עֲרָסָא וּמְנֻרְתָּא דְּדַהָבָא דְּנַחֲרָא. וּמְדִידִיה נְטִיל,

לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

הוֹרִיד מִמֶּנּוּ מַה שְּׁנָתֵן לוֹ, וּשְׁנִיחֵם הַפְּשִׁיטוּ
 אֶת אֶהֱרֹן מִהַבֵּל, וּמֹשֶׁה הוֹרִיד מִבְּחוּץ,
 וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִבְּפָנִים. וְעַד שְׂמֻשָּׁה
 הוֹרִיד, הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא הוֹרִיד. אֲשֶׁרִי
 חֲלָקוּ שֶׁל מֹשֶׁה.

אֲשֶׁרִי חֲלָקִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא רוֹצֵה בְּכַבּוּדָם. הַתִּקִּין הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא לְאַהֲרֹן מִטָּה וּמְנֻרְת וְהָב שְׂמֹאֲרָה.

וּמֹשֶׁה מְשַׁךְ לְאַהֲרֹן בְּדַבְרִים עַד שֶׁעָלוּ
 לְהָר, וְכָל יִשְׂרָאֵל הָיוּ רוֹאִים בְּשַׁעֲה שֶׁהַפְּשִׁיט
 מֹשֶׁה לְבוּשֵׁי אֶהֱרֹן וְהַלְבִּישָׁם לְאַלְעָזָר.

מַה הַטַּעַם מֹשֶׁה (לֹאֲהֲרֹן)? אֵלֶּא מֹשֶׁה הִלְבִּישָׁם
 אֶת אֶהֱרֹן בְּשַׁעֲלָה לְכַהֲנָה, זֶהוּ שְׂכַתוֹב
 וַיִּלְבַּשׁ מֹשֶׁה אֶת אֶהֱרֹן אֶת בְּגָדָיו, וְכַתוּב
 (ויקרא ח) וַיִּלְבַּשׁ אוֹתוֹ אֶת הַמְּעִיל. כְּעַת מֹשֶׁה
 הוֹרִיד מִמֶּנּוּ מַה שְּׁנָתֵן לוֹ, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

מִהֵיחֹדָי מִנְרֵתָא דְהָוָה דְלִיק בְּכָל יוֹמָא תִּירֵי זְמִינֵי
וְאַסְתִּים פּוּם מְעֵרְתָא וְנַחְתּוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, פּוּם מְעֵרְתָא הָוָה פְּתִיחָא, דְכָל
יִשְׂרָאֵל הָווּ חָמְאֵן לְאַהֲרֹן שְׂכִיב, וּבּוֹצִינָא
דְמִנְרֵתָא דְלִיק קַמִּיהּ, וְעַרְסִיָּה נָפִיק וְעִיל, וְעַנְנָא חַד
קָאִים עָלֶיהָ. וּבְדִין יָדְעוּ יִשְׂרָאֵל דְהָא אַהֲרֹן מִית.
וְחִמּוּ דְהָא אֲסִתְלָקוּ עַנְנֵי כְבוֹד, הָדָא הוּא דְכְתִיב
וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גִועַ אַהֲרֹן וְגו', וְהָא אוּקְמוּהָ. וְעַל
דָּא בְכוּ לְאַהֲרֹן כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, גּוֹבְרִין וְנַשִּׁין וְטָף,
דְהָא רְחִימָא מְפֻלְחוּ הָוָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הֵינִי תִלְתָּא אַחִין עֲלָאִין קַדִּישִׁין,
אֲמַאי לָא אֲתַקְבְּרוּ בְאַתְרַ חַד, וְשִׁיפִין
אֲתַבְּדְרוּ, חַד חָבָא, וְחַד חָבָא, וְחַד בְּאַתְרַ אַחְרָא.
אֵלָא אִית דְאַמְרֵי, בְּאַתְרַ דְבַעָאן יִשְׂרָאֵל לְאַסְתִּכְנָא
בֵּיהּ, מִית כָּל חַד וְחַד, בְּגִין לְאַנְנָא עָלֶיהוּ.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ

וְהָרִי פְּרֻשׁוּהּ. וְעַל זֶה בְכוּ לְאַהֲרֹן כָּל בֵּית
יִשְׂרָאֵל, גּוֹבְרִים וְנַשִּׁים וְטָף, שְׂהָרֵי אֱהוּב
מִכְּלָם הָיָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, שְׁלֹשֶׁת אַחִים עֲלִיוֹנִים
קְדוּשִׁים אֵלּוּ לְמַה לֹּא נִקְבְּרוּ בְּמָקוֹם אַחֵד,
וְהָאִיבְרִים הִתְפָּוּרוּ, אַחֵד כָּאֵן וְאַחֵד כָּאֵן
וְאַחֵד בְּמָקוֹם אַחֵר? אֵלָּא יֵשׁ אוֹמְרִים,
בְּמָקוֹם שְׂעָרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל לְהַסְתַּכֵּן בּוֹ, מִת

וּמְשַׁלּוּ לְקַח, מֵאוֹתָהּ מְנוּחָה שְׁהַדְלִיק בְּכָל
יוֹם פְּעֻמִּים, וְנִסְתַּם פִּי הַמְעָרָה וַיִּרְדּוּ.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, פִּי הַמְעָרָה הָיָה פְּתוּחַ,
שְׁכַל יִשְׂרָאֵל רָאוּ אֶת אַהֲרֹן שׁוֹכֵב וְנִרְ
הַמְנוּחָה דוֹלֵק לְפָנָיו, וּמִסְתּוּ יוֹצֵאת וְנִכְנָסַת,
וְעָנָן אַחֵד עוֹמֵד עָלָיו. וְאֵן יָדְעוּ יִשְׂרָאֵל שְׂהָרֵי
מִת אַהֲרֹן, וַיֵּרְאוּ שְׂהָרֵי הַסְתַּלְקוּ עַנְנֵי הַכְּבוֹד.
זֶהוּ שְׂכְתוּב וַיֵּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גִועַ אַהֲרֹן וְגו',

וְאַשְׁתִּזְבוּן, אֲבָל כָּל חַד וְחַד מֵיַת בְּדָקָא חָזִי עַלְיֵיהּ.
 מְרִים בְּקִדְשׁ, בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם. אַהֲרֹן לְסִטְרָא יְמִינָא.
 מִשָּׁה בְּדָקָא חָזִי לֵיהּ. אַחִיד הֵהוּא טוֹרָא לְטוֹרָא
 דְאַהֲרֹן, וּכְנִישׁ לְקַבּוּרְתָּא דְמְרִים לְגַבֵּי הֵהוּא טוֹרָא,
 אַחִיד לְתַרֵּי סִטְרֵי. וְעַל דָּא אֶתְקַרֵּי הַר הָעֵבְרִים,
 דְתַרֵּי סִטְרֵי טוֹרָא דְמְעַבְרֵי, וְאַחִיד לְסִטְרָא דָּא
 וּלְסִטְרָא דָּא.

זִכְרָא חוֹלְקֵיהוֹן דְצַדִּיקֵינָא בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא
 דְאֵתִי. וְאֵף עַל גַּב דְאֵינוֹן בְּאַתְרֵי אַחֲרָא,
 בְּעֵלְמָא אַחֲרָא עֲלָא, זְכוּתֵהוֹן קֵימָא בְּעֵלְמָא דָּא,
 לְדַרְי דְרִין. וּבְשַׁעֲתָא דִישְׂרָאֵל תֵּיבִין בְּתִיבְתָא קַמֵּי
 קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, וּגְזִירָה אֶתְגַּזֵּר עַלְיֵיהּ, בְּדִין קִאֲרֵי
 קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְצַדִּיקֵינָא דְקֵימֵי קַמֵּיהּ לְעֵילָא,
 וְאוֹדַע לֹון, וְאֵינוֹן מְבַטְלֵי הֵהוּא גְזִירָה, וְחַיִּים קִדְשָׁא
 בְרִיךְ הוּא עַלְיֵיהּ דִישְׂרָאֵל. זִכְרָאֵן אֵינוֹן צַדִּיקֵינָא,
 דְעַלְיֵיהּ כְּתִיב (ישעיה נח) וְנַחֲדָּ יִי תָמִיד וְגו'.

 לשון הקודש

לְצַד זֶה וְלְצַד זֶה.

אֲשֵׁרֵי חֶלֶק הַצַּדִּיקִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם
 הַבָּא. וְאֵף עַל גַּב שְׁנֵים בְּמָקוֹם אֶחָד, בְּעוֹלָם
 אֶחָד עֲלִיוֹן, וְכוּתָם עוֹמְדָת בְּעוֹלָם הַזֶּה לְדוּרֵי
 דוֹרוֹת. וּבְשַׁעֲתָא דִישְׂרָאֵל חוֹזְרִים בְּתִשׁוּבָה
 לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּגְזִירָה נִגְזֶרֶת עֲלֵיהֶם,
 אִזְ קוֹרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְצַדִּיקִים

כָּל אֶחָד וְאֶחָד, בְּשִׁבִיל לְהִגֵּן עֲלֵיהֶם, וּנְצִלוּ.
 אֲבָל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵת בְּרָאוּי עֲלֵיהֶם. מְרִים
 בְּקִדְשׁ, בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם. אַהֲרֹן לְצַד יְמִין.
 מִשָּׁה בְּרָאוּי לוֹ. אַחֲזוּ אוֹתוֹ הַר לְהַר אַהֲרֹן,
 וּכְנִס לְקַבּוּרַת מְרִים לְגַבֵּי אוֹתוֹ הַהַר, אַחֲזוּ
 לְשֵׁנֵי אֶזְרָדִים. וְעַל זֶה נִקְרָא (דברים לב) הַר
 הָעֵבְרִים, שְׁשֵׁנֵי צַדֵּי הַהַר שְׁעוֹבְרִים, וְאַחֲזוּ

וַיְדַבֵּר הָעַם בְּאֱלֹהִים וּבַמֶּשֶׁה וְגו'. (במדבר כא) פְּרִשְׁתָּא
דָּא, בְּאַתְר אַחְרָא אַסְתְּלִיק, עִם אֵינּוֹן מִי
מְרִיבָה דְמֶשֶׁה וְאַהֲרֹן.

רַבִּי יִצְחָק פְּתַח, (אסתר ה) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וְגו'. מְגִלַּת אֶסְתֵּר בְּרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ נְאֻמְרָה, וּבְגִין כְּדִ פְתוּבָה בֵּין הַפְּתוּבִים. וַיְהִי
בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, דְּאֶתְחַלֵּשׁ חֵילָא דְגוּפָא, וְהָא קַיִימָא
בְּרוּחָא בְּלֹא גוּפָא, כְּדִין וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת. מָאִי
מַלְכוּת. אִי תִימָא בְּלִבוּשֵׁי יָקָר וְאַרְגָּוֹנָא, הָא לָאו
הָכִי אֶקְרִי. אֶלָּא וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת, דְּאֶתְלַבְּשַׁת
בְּמַלְכוּת עֲלָאָה קַדִּישָׁא, וְדָאִי לְבִשָּׁה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.
מָאִי טַעְמָא זְכָתָה לְהָאִי אַתְר. בְּגִין דְּנִטְרָא פּוּמָה
דְּלֹא לְחַוּוּאָה מְדִי. הָדָא הוּא דְכְּתִיב, (אסתר ב) אֵין
אֶסְתֵּר מִגִּדַּת מוֹלְדָתָהּ. וְאוֹלִיפְנָא כָּל מָאן דְּנִטְוִיר

לשון הקודש

הַפְּתוּבִים. וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שְׁנַחֲלֵשׁ בַּח
הַגּוּף, וְהָרִי קָיָם כְּרוּחַ בְּלֹא גוּף, אִזּוּ –
וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת. אִיזוּ מַלְכוּת? אַם
תֹּאמַר בְּלִבוּשׁ כְּבוֹד וְאַרְגָּמָן, הָרִי לֹא כְּדִ
נִקְרָא. אֶלָּא וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת,
שֶׁהִתְלַבְּשָׁה בְּמַלְכוּת עֲלִיוֹנָה קְדוּשָׁה, וְדָאִי
לְבִשָּׁה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ.

מָה הַטַּעַם זְכָתָה לְמָקוֹם זֶה? מִשּׁוּם שֶׁשְּׂמֵרָה
פִּיהָ שְׁלֹא לְהִרְאוֹת דְּבָר. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (אסתר ב)
אֵין אֶסְתֵּר מִגִּדַּת מוֹלְדָתָהּ. וְלְמַדְנֵי, כָּל מִי

שְׁעוּמָדִים לְפָנָיו לְמַעַלָּה וּמוֹדִיעַ לְהֵם, וְהֵם
מְבַשְׂלִים אוֹתָהּ גְּזֵרָה, וְהֵם הַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא
עַל יִשְׂרָאֵל. אֲשֶׁרֵי הַצְּדִיקִים, שְׁעֲלִיהֶם כְּתוּב
(ישעיה נח) וְנִחַךְ ה' תְּמִיד וְגו'.

וַיְדַבֵּר הָעַם בְּאֱלֹהִים וּבַמֶּשֶׁה וְגו'. פְּרִשְׁתָּה זֶה
בְּמָקוֹם אַחַר עֲלִתָּהּ עִם אוֹתָם מִי מְרִיבָה שֶׁל
מֶשֶׁה וְאַהֲרֹן.

רַבִּי יִצְחָק פְּתַח, (אסתר ה) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת וְגו'. מְגִלַּת אֶסְתֵּר
בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נְאֻמְרָה, וּמִשּׁוּם זֶה כְּתוּבָה בֵּין

פּוֹמִיָּה וְלִישָׁנִיָּה, זָכִי לְאֶת־לִבְשָׂא בְרוּחַ דְּקוּדְשָׁא. וְכָל
מָאן דְּסָמֵי פּוֹמִיָּה לְמַלְכָּה בִישָׂא, הָא וּדְאִי תְּהוּא מְלָךְ
בִישָׂא עָלֶיהָ. (ס"א וְאִי לֵא), וְאִי תִימָא הָא נְגַעִים, אוּ
צַרְעַת, דְּמוֹקְדָן פְּחוּיָא עָלֶיהָ, וְהָא אוּקְמוּהָ.

וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאֱלֹהִים וּבַמִּשְׁחָה. דְּאָמְרוּ מְלָךְ בִישָׂא
בְּקוּדְשָׂא בְרִידָה הוּא, וּכְתַרְגוּמוֹ. וְעָם מוֹשֶׁה
נָצוּ. לְמָה הֶעֱלִיתֶנּוּ, שׂוּוּ כָל אַפְיָא שְׂוִוִין בְּגִין כְּדָ
אַזְדַּמְן לְגַבְיֵיהוּ חוּוִין, דְּמוֹקְדָן לֹון כְּאַשָׂא, וְעִיל
אַשָׂא לְמַעֲיָהוּ וְנַפְלִין מִתִּין, כְּמָה דְאֵת אָמַר וַיִּשְׁלַח
יְי בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים.

רַבִּי תִיָּא אָמַר, חוּוִין הוּוּ אַתִּין, מְלַחֲשָׁן בְּפוּמִיָּהוּ,
וְנַשְׁכִּין וּמִתִּין. מָאי מְלַחֲשָׁן. כְּמָה דְאֵת אָמַר
אִם יִשׁוּדְ הַנְּחָשׁ בְּלוֹא לְחַשׁ. אַשָּׁא הוּוּ מְלַחֲטָן ^(קהלת י')
בְּפוּמִיָּהוּ, וְנַשְׁכִּין, וְשַׁדִּין אַשָּׁא בְּהוּ, וְאַתְּוֹקְדָן
מַעֲיָהוּ וּמִתִּין וְהָא מְלִין אֵלִין אִסְתְּלָקוּ לְאַתְרַ אַחְרָא.

לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

שְׂשׁוּרְפִים אוֹתָם כְּאַשׁ וּמְכַנְיָסִים אַשׁ
לְמַעֲיָהֶם וְנַפְלִים מִתִּים, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר וַיִּשְׁלַח
ה' בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים.

רַבִּי תִיָּא אָמַר, נְחָשִׁים הִיוּ כְּאִים, מְלַחֲשִׁים
בְּפִיָּהֶם, וְנַשְׁכִּים וּמִתִּים. מַה מְלַחֲשִׁים? כְּמוֹ
שְׂנַאֲמַר ^(קהלת י') אִם יִשׁוּדְ הַנְּחָשׁ בְּלוֹא לְחַשׁ.
אַשׁ הִיוּ מְלַחֲטִים בְּפִיָּהֶם, וְנַשְׁכִּים וּוּוֹרְקִים
בְּהֶם אַשׁ, וּמַעֲיָהֶם יוֹקְדִים וּמִתִּים. וְהִרִי

שְׂשׁוּרְפִים הִיוּ וְלִשׁוֹנוֹ, זוֹכָה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּרוּחַ
הַקּוּדֶשׁ. וְכָל מִי שְׂסוּטָה פִּיו לְדַבֵּר רַע, הִרִי
וּדְאִי אִתּוּ דְבַר רַע עָלָיו. (אם לא) הִרִי נְגַעִים אוּ
צַרְעַת שְׂשׁוּרְפִים כְּנַחֲשׁ עָלָיו, וְהִרִי פְּרֻשׁוּהוּ.
וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאֱלֹהִים וּבַמִּשְׁחָה, שְׂאָמְרוּ דְבַר
רַע בְּקוּדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּכְתַרְגוּמוֹ - וְעָם
מוֹשֶׁה נָצוּ. לְמָה הֶעֱלִיתֶנּוּ, שְׂמֹו כָּל הַפְּגִים
שְׂוֹת, כְּנַלְל זֶה הַזְּדַמְנִי לְהֶם נְחָשִׁים,

וּמִשָּׁם בְּאֶרֶה הוּא הַבְּאֵר. (במדבר כא) מֵאֵי שְׁנֵי דְהַכָּא
 בְּאֶרֶה, וּלְבַתֵּר בְּאֵר. אֵלֶּא בְּאֶרֶה, לְבַתֵּר
 דְּמַתְּכַנְשֵׁי מֵיָא לְגוּ יִמָּא, וְנַחְתֵּי לְתַתָּא. בְּאֵר, בְּשַׁעֲתָא
 דְּיִצְחָק מִלְּיָא לִיָּה. הִיא הַבְּאֵר, הוּא כְּתִיב וְרוּא דָא,
 כְּמַה דְּכְתִיב, (במדבר יח) וְעַבְדֵּי הַלְוִי הוּא.

רַבִּי אַבְא אָמַר, בְּכָל אֲתֵר הוּא, וְקָרִינָן הִיא, דְּבַר
 וְנוֹקְבָא כְּחֻדָּא. וּכְלָלָא עֲלָאָה, ה' נוֹקְבָא, ו'
 דְּבַר, א' כְּלָלָא דְכֻלָּא. דְּהָא א' בְּשִׁלְיָמוֹ שְׂרִיָּא. זַפְאִין
 אֵינּוֹן יִשְׂרָאֵל, אִף עַל גַּב דְּאֵינּוֹן לְתַתָּא, אֵינּוֹן אֲחִידָן
 בְּכֻלָּלָא עֲלָאָה דְכֻלָּא, וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב (תהלים ק) הוּא
 עֲשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ, בְּאַלְפֵי כְּתִיב. כְּלָלָא דו"ה וְא'
 דְּכֻלָּלָא כְּלָא.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, רוּחַ דְּמֵיָא, דָּא הוּא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ,
 דְּנִשְׁבַּב בְּקֻדְמִיתָא. כְּמַה דְּאֵתְ אָמַר (שיר השירים ד)

לשון הקודש

נִקְבְּהָ, ו' זְכָר, א' כְּלָל הַכֹּל, שְׁהָרֵי א'
 בְּשִׁלְמוֹת שׁוּרְהָ. אֲשֶׁרִיחֶם יִשְׂרָאֵל. אִף עַל גַּב
 שְׁחָם לְמִטָּה, הֵם אֲחוּזִים בְּכֻלָּל הַעֲלִיּוֹן שֶׁל
 הַכֹּל, וּמִשׁוֹם זֶה כְּתוּב (תהלים ק) הוּא עֲשָׂנוּ וְלֹא
 אֲנַחְנוּ, בְּאַלְפֵי כְּתוּב. כְּלָל שֶׁל ו"ה, וְא'
 שְׁכֻלָּל הַכֹּל.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, רוּחַ הַמַּיִם זוּהֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
 שֶׁנִּשְׁבְּהָ בְּהַתְּחֵלָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ד)
 הַפִּיחֵי נְגִי. אַחַר כֶּךָ נִזְלָלִים מִיָּם לְמַלְא אֹתָהּ

דְּבָרִים אֲלוֹ עֲלוּ לְמָקוֹם אַחֵר.
 וּמִשָּׁם בְּאֶרֶה הוּא הַבְּאֵר. מַה שׁוּנְהָ שְׁכָאן
 בְּאֶרֶה וְאַחַר כֶּךָ בְּאֵר? אֵלֶּא בְּאֶרֶה, לְאַחַר
 שְׁמַתְכַנְסִים הַמַּיִם לְתוֹךְ הַיָּם וְיִזְרְדִים לְמִטָּה.
 בְּאֵר, בְּשַׁעֲהָ שִׁיִּצְחָק מִמֵּלֵא אֹתָם. הוּא
 הַבְּאֵר, הוּא כְּתוּב, וְסוּד זֶה כְּמוֹ שְׁכַתוּב
 (במדבר יח) וְעַבְדֵּי הַלְוִי הוּא.

רַבִּי אַבְא אָמַר, בְּכָל מָקוֹם הוּא, וְקוּרְאִים
 הִיא - זְכָר וְנִקְבָּה כְּאַחֵר. וּכְלָלָא עֲלִיּוֹן - ה'

הַפִּיחֵי גַּנִּי, לְבַתֵּר נִזְלִין מִיָּא לְמַלְיָא לָהּ, (פְּלָא) הָדָא
 הוּא דְכִתִּיב, (תהלים קמז) יֵשֶׁב רוּחוֹ וְיִזְלוּ מַיִם. יֵשֶׁב רוּחוֹ
 בְּקַדְמֵי תָא, וְלְבַתֵּר יִזְלוּ מַיִם. וְעַד לָא נָשִׁיב הָאִי
 רוּחָא, לָא נִזְלִין מִיָּא. מָאִי קָא מִשְׁמַע לָן, מִשְׁמַע
 דְּבַעֵי בְּכֻלָּא לְאַתְּעָרָא מְלָה, בְּעוּבְדָא אוּ בְּמְלָה, אוּ
 לְאַתְחֻזָּא בְּחִיזוֹ דְּעוּבְדָא. וְהִכָּא, עַד דְּרוּחָא לָא
 נָשִׁיב, לָא נִזְלִין מִיָּא לְגַבִּיהַ דְּהָהוּא רוּחַ.

הוּא תַּבְּאֵר, הִיא תַּבְּאֵר קַרְיָנָן, מָאִי שָׁנָא בְּקַדְמֵי תָא
 בְּאַרְתָּהּ, וְהַשְׁתָּא בְּאֵר, אֵלָּא בְּקַדְמֵי תָא נוֹקְבָא
 בְּלַחֲוֵדָהָא, וְהַשְׁתָּא דְקֹאמֵר הוּא, כְּלָלָא דְדַבְרַ
 וְנוֹקְבָא, אֶקְרִי בְּאֵר. וּבְאַתֵּר דְּאַשְׁתַּכַּח דְּכַר, אֶפִּילוּ
 (מִצָּה) מְלָה נוֹקְבָא, דְּכַר קַרְיָנָן לְכֻלָּא.

אֲשֶׁר אָמַר יי לְמִשְׁה אֲסוּף אֶת הָעַם, בְּגִין דְּהָאִי
 בְּאֵר לָא אֶעֱדִי (בְּאֵר) מִנִּיּוּהוּ. וְאִי תִימָא, הִיךְ
 יְכַלִּין לְשֹׂאבָא מִנִּיהַ כְּלָא, אֵלָּא אִיהוּ נְפִיק לְתַלְיִסְרַ

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

שְׂבַהתְחֵלָה בְּאַרְתָּהּ וְכַאֵן בְּאֵר? אֵלָּא
 בְּהַתְחֵלָה נִקְבָּה לְבַדָּה, וְכַעַת שְׂאֵמֵר הוּא –
 כְּלָל שֶׁל זְכָר וְנִקְבָּה – נִקְרָא בְּאֵר. וּבְמִקּוֹם
 שְׂנַמְצָא זְכָר, אֶפִּילוּ (מִצָּה) מְלָה נִקְבָּה, נִקְרָא
 זְכָר לְכָל.

אֲשֶׁר אָמַר ה' לְמִשְׁה אֲסוּף אֶת הָעַם, מִשׁוּם
 שְׂבַאֵר זוֹ לֹא זָוָה (בְּאֵר) מִחֶסֶד. וְאִם תֹּאמַר, אִיךְ
 יְכַלּוּ לְשֹׂאבֵי מִמֶּנָּה כְּלָם? אֵלָּא הוּא מוֹצִיא

(פְּלָא), וְהוּ שְׂבַתוּב (תהלים קמז) יֵשֶׁב רוּחוֹ וְיִזְלוּ
 מַיִם. יֵשֶׁב רוּחוֹ בְּהַתְחֵלָה, וְאַחַר כֵּן יִזְלוּ מַיִם.
 וְעַד שְׁלֹא נוֹשְׁבַת רוּחַ זוֹ, לֹא נִזְלִים מַיִם. מַה
 בָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ? מִשְׁמִיעַ שְׂצָרִיךְ בְּכָל לְעוֹרֵר
 הַדְּבָר, בְּמַעֲשֵׂה אוּ בְּדַבְרַ, אוּ לְהַרְאוֹת
 בְּמַרְאֵה הַמַּעֲשֵׂה. וְכַאֵן, עַד שְׂרוּחַ לֹא נוֹשְׁבַת,
 לֹא נִזְלִים אֵלֶיהָ מַיִם לְגַבִּי אוֹתָהּ הַרוּחַ.
 הוּא תַּבְּאֵר, קוֹרְאִים הוּא תַּבְּאֵר. מַה שׁוֹנָה

נַחֲלִין, וְנִבְיַע אֶתְמְלִי וְנִפְיֵק לְכָל סְטָרִין, וְכִדִּין הוּוּ
 יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲתָא דְשִׂאֲרֹן וּבַעֲיִין מִיָּא, קוּיִמִין עָלִיָּה,
 וְאַמְרֵי שִׁירְתָּא. וְזִמָּה אֲמַרִי, עָלִי בְּאֵר. סְלָקִי מִיִּמְנָה,
 לְאַנְפָּקָא מִיִּין לְכֻלָּא, וְלֹאֲתִשְׁקָאָה מִנְּךָ. וְכֵן אֲמַרִי
 תּוֹשְׁבַתָּא דְהָאֵי בְּאֵר, בְּאֵר חֲפְרוּנָה שְׁרִים וְגו' . מְלָה
 קָשׁוּט הוּוּ אֲמַרִי, וְכַךְ הוּא.

מִהֲכָא אֲוִלִּיפְנָא (נ"א ת"א תו"ו), כָּל מָאן דְּבַעֲי לְאַתְעָרָא
 מְלִין דְּלַעֲיָלָא, בֵּין בְּעוֹבְדָא בֵּין בְּמִלָּה. אִי
 הֵהוּא עוֹבְדָא, אִו הֵהוּא מְלָה, לָא אֲתַעְבִּיד בְּדָקָא
 יָאוּת, לָא אֲתַעַר מְדִי. כָּל בְּנֵי עֲלָמָא אֲזִלִּין לְבֵי
 כְּנִישְׁתָּא לְאַתְעָרָא מְלָה דְּלַעֲיָלָא, אֲבָל זַעֲרִין אֵינִין
 דִּידְעִין לְאַתְעָרָא, וְקוּדְשָׁא בְּרִיד הוּא קָרִיב לְכֻלָּא
 דִּידְעִי לְמַקְרִי לִיה וְלֹאֲתַעָרָא מְלָה בְּדָקָא יָאוּת, אֲבָל
 אִי לָא יִדְעִי לְמַקְרִי לִיה, לָאו אִיהוּ קָרִיב, דְּכִתְיִב
 קָרוֹב יִי לְכָל קוּרְאִין וְגו' . מָאִי בְּאַמְת. דִּידְעִי

(תהלים קמה)

 לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

דְּבָרִים שֶׁל מַעֲלָה, בֵּין בְּמַעֲשֵׂה בֵּין בְּדַבּוּר –
 אִם אוֹתוֹ מַעֲשֵׂה אוֹ אוֹתוֹ דַּבּוּר לֹא נַעֲשֵׂה
 בְּרִאוּי, לֹא מְעוֹרֵר דְּבַר. כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם
 הוֹלְכִים לְעוֹרֵר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת דְּבַר שְׁלֹמֹעֲלָה,
 אֲבָל מַעֲשִׂים אֵלּוּ שְׂיוּדְעִים לְעוֹרֵר, וְתַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא קָרוֹב לְכָל הַיּוֹדְעִים לְקַרְא לוֹ
 וְלְעוֹרֵר הַדְּבַר בְּרִאוּי. אֲבָל אִם לֹא יוֹדְעִים
 לְקַרְא לוֹ, הוּא אֵינּוּ קָרוֹב, שְׂכַתוֹב (שם קמה)

לְשַׁלְשָׁה עֶשֶׂר נַחֲלִים, וְהַמַּעֲיָן מִתְמַלֵּא וְיוֹצֵא
 לְכָל הַצְּדִדִּים, וְאִז הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעֲה שְׁחוּגִים
 וְרוּצִים מוּם, עוֹמְדִים עָלֶיהָ וְאוֹמְרִים שִׁירָה.
 וְזִמָּה אוֹמְרִים? עָלִי בְּאֵר. הַעֲלִי מִיִּמְנָה לְהוֹצִיא
 מוּם לְכָל וְלִהְיוֹת מְשֻׁקִּים מִמֶּךָ. וְכֵן אוֹמְרִים
 שְׂבַח שֶׁל בְּאֵר זֹאת, בְּאֵר חֲפְרוּנָה שְׁרִים וְגו' .
 דְּבַר אֲמַת הָיוּ אוֹמְרִים, וְכַךְ הוּא.
 מִכָּאן לְמַדְנֵנוּ (בא ראה), כָּל מִי שְׂרוּצָה לְעוֹרֵר

לְאַתְעָרָא מְלָה דְקִשׁוּט בְּדָקָא יָאוּת, וְכֵן בְּכָלֵא.

אוּף הָבָא, הוּוּ אַמְרֵי יִשְׂרָאֵל הֵינִי מַלְיָן, מַלְיָן
 דְקִשׁוּט, בְּגִין לְאַתְעָרָא ^(דף קפ"ד ע"א) לְהֵאֵי בִירָא,
 וְלֹא־שְׁקָאָה לֹון לְיִשְׂרָאֵל, וְעַד דְאַמְרֵי הֵינִי מַלְיָן לָא
 אַתְעַר. וְכֵן אֶפִּילוּ בְּאֵינוּן חֲרָשֵׁי עֲלֻמָּא, דְמִשְׁתַּמְשִׁי
 בְּזֵינִין בִּישִׁין, עַד דְעֵבְדֵי עוֹבְדוֹי דְקִשׁוּט לְגַבִּייהוּ, אִי
 לָא אָמְרוּ מַלְיָן דְקִשׁוּט, בְּגִין לְאַמְשַׁכָּא לֹון בְּהֵינִי גְוֹוֵי
 דְבַעֲיָן, לָא מִתְעַרִין לְגַבִּייהוּ, וְאֶפִּילוּ דְעֻוְחֵי כָּל יוֹמָא
 בְּמַלְיָן אַחֲרֵינִין, אוּ בְעוֹבְדָא אַחֲרָא, לָא מִשְׁכִּין לֹון
 לְגַבִּייהוּ לְעֲלָמִין, וְלָא מִתְעַרִין לְקַבְּלֵיהוּ.

תָּא חָזִי, כְּתִיב, ^(מלכים א יח) וַיִּקְרָאוּ בְשֵׁם הַבַּעַל וְגו'.
 מַאי טַעְמָא. חַד דְלָאוּ רְשׁוּ בְהַהוּא בַעַל כְּהֵאֵי.
 וְעוֹד דְמַלְיָן לָא מִתְכַּשְׁרֵן בִּינֵייהוּ, וְאַנְשֵׁי לֹון קְדָשָׁא
 בְּרִידָה הוּא מְנַהוּן. תָּדָא הוּא דְכְּתִיב, ^(מלכים א יח) וְאַתָּה

לשון הקודש

אותם בגננים אלו שרוצים, לא מתעוררים
 לגביהם. ואפילו שצווחים כל היום בדברים
 אחרים או במעשה אחר, לא מושכים אותם
 אליהם לעולמים ולא מתעוררים אליהם.

בא וראה, כתוב ^(מלכים א יח) וַיִּקְרָאוּ בְשֵׁם
 הַבַּעַל וְגו'. מה הטעם? אחד, שאין רשות
 באותו בעל בזה, ועוד, שהדברים לא
 מכשרים ביניהם, והשפיהם הקדוש ברוך
 הוא מהם. זהו שכתוב ^(ש) וְאַתָּה הַסַּבְתָּ אֶת

קרוב ה' לכל קראיו וכו'. מה זה באמת?
 שיוצאים לעורר דבר אמת בראוי, וכן בכל.
 גם כאן היו ישראל אומרים דבורים אלה,
 דברי אמת, כדי לעורר באר הזאת
 ולהשקותם לישראל, ועד שאומרים מלים
 אלו, לא מתעוררת. וכן אפילו באותם
 מבשפי העולם שמשתמשים במינים רעים,
 עד שעושים מעשיהם של אמת אליהם – אם
 לא אומרים דברי אמת בשביל להמשיך

הַסִּבֵּת אֶת לִבָּם אַחֲרֵינִית. וּפֹאֵין אֵינּוֹן צְדִיקָיִיא, דִּידְעֵי
לְמַקְרֵי לְמֵאֲרִיחֹן כְּדָקָא יָאוּת.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָכָא בְעֵינָא לְגַלְתָּה מְלָה. תָּא
חַזִּי, כֹּל מָאן דִּידְעֵי לְסִדְרָא עֻבְדָּא כְּדָקָא
יָאוּת, וְלְסִדְרָא מְלִין כְּדָקָא יָאוּת, הָא וְדָאֵי מִתְעַרְי
לְקוּדְשָׁא בְרִידָה הוּא, לְאִמְשָׁכָא מְלִין עֲלָאִין
דְּמִתְכַּשְׁרֵן. (ס"א ו'אֵי לֹא, לֹא אִתְכַּשְׁרֵן לְגַבִּיחֹן). וְלֹא אִכְשָׁר לְגַבִּיחֹן
אֵי הָכִי כֹּל עֲלָמָא יְדְעֵי לְסִדְרָא עֻבְדָּא, וְלְסִדְרָא
מְלִין, מָאֵי חָשִׁיבוּ דְלֵהוֹן דְּצְדִיקָיִיא, דִּידְעֵי עֲקָרָא
דְּמְלָה וְעֻבְדָּא, וְיְדְעֵי לְבִוּוֹנָא לְבָא וְרַעוּתָא, יְתִיר
מֵאֲלִין אַחֲרֵינִין, דִּלָּא יְדְעֵי כֹּל כְּדָ.

אֲלֵא אֲלִין דִּלָּא יְדְעֵי עֲקָרָא דְעֻבְדָּא כּוּלֵי הָאֵי,
אֲלֵא סְדוּרָא בְּעֲלָמָא וְלֹא יְתִיר, מִשְׁכִּין
עֲלֵיחֹן מְשִׁיבוּ דְבַתֵּר פְּתַפּוּי דְקוּדְשָׁא בְרִידָה הוּא,
דִּלָּא טָם בְּאִוִירָא דְשִׁנְחֹן אֲקָרֵי.

לשון הקודש

וּלְסִדְרָא דְבְרִים, מֵה חֲשִׁיבוּת הַצְדִּיקִים
שְׂיֻדְעִים עֲקָר הַדְּבָר וְהַמַּעֲשֶׂה, וְיֻדְעִים לְכוּן
לֵב וְרַעוּן יוֹתֵר מֵאֲלוֹ הָאַחֲרִים שְׁלֹא יֻדְעִים
כֹּל כְּדָ?

אֲלֵא אֵלֶּה שְׁלֹא יֻדְעִים עֲקָר הַמַּעֲשֶׂה כֹּל זֶה,
אֲלֵא סְדוּר בְּעֲלָמָא וְלֹא יוֹתֵר, מוֹשְׁכִים
עֲלֵיהֶם מְשִׁיבוּת שְׂאֲחַר פְּתַפּוּי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׁלֹא טָם בְּאִוִיר, שְׁהַשְׁנִיחָה נִקְרָא.

לִבָּם אַחֲרֵינִית. אֲשֶׁרֵיהֶם הַצְדִּיקִים שְׂיֻדְעִים
לְקָרָא לְרַבּוֹנָם כְּרָאוּי.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּאֵן צְרִידָה לְגַלְתָּה דְבָר. בֹּא
וּרְאֵה, כֹּל מִי שְׂיֻדְעֵי לְסִדְרָא מַעֲשֶׂה כְּרָאוּי
וּלְסִדְרָא דְבְרִים כְּרָאוּי, זֶה בּוֹדָאֵי מְעוּרָר אֶת
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַמְשִׁיד דְבְרִים עֲלִיוֹנִים
שְׂמַכְשָׁרִים. (וְאִם לֹא, לֹא יִכְשֶׁר לָהֶם). וְלֹא הַכְּשֶׁר
לָהֶם. אִם כְּדָ, כֹּל הָעוֹלָם יֻדְעִים לְסִדְרָא מַעֲשֶׂה